

Oppilaan yhdenvertainen oikeus laadukkaaseen musiikinopetukseen peruskoulussa turvattava

Marja-Leena Juntunen

Suomalaisessa koulujärjestelmässä rehtoreiden asenteella on osoitettu olevan keskeinen merkitys sekä opetuksen valinnaisaineita, kerhotunteja että resursien jakautumista koskevissa päätöksissä. Vaikka valtaosa rehtoreista näkee musiikin merkityksen oppilaiden

kasvun ja kehityksen kannalta tärkeänä, musiikin asema peruskoulun oppiaineena on heikentynyt viime vuosina. Oppilaiden yhdenvertainen oikeus laadukkaaseen musiikin perusopetukseen taataan parantamalla opetuksen tasoa ja resursseja.

kuva: Marja-Leena Juntunen

Tämä ArtsEqual-toimenpidesuositus tarjoaa rehtoreille ajankohtaista tutkimustietoa musiikinopetuksen tilasta peruskoulussa päätöksenteon tueksi.

Ehdotamme rehtoreille seuraavia toimenpiteitä:

- Yläkouluun tulee palkata vain tehtävään muodollisesti kelpoisia musiikinopettajia.
- Vuosiluokilla 3-6 musiikin opetuksesta tulee vastata musiikin aineenopettaja tai vähintään musiikin sivuaineopinnot (25 op) suorittanut (tai vastaavat tietotaidot omaava) luokanopettaja.
- Musiikkia tulee tarjota valinnaisena aineena: alakoulun kuudesta taide- ja taitoaineiden valinnaistunnista voitaisiin kohdistaa esimerkiksi kolme musiikinopetukseen ja yläkoulun vastaavista viidestä tunnista kaksi.
- Musiikin kerhotunteja tulee olla tarjolla kaikille oppilaille.
- Juhlien, konserttien ja muiden esitysten järjestämistä tulee suosia.
- Musiikin resursseja tulee lisätä etenkin teknologian osalta.
- Opettajien osallistumista musiikin täydennyskoulutukseen tulee tukea entistä vahvemmin.

Musiikki tukee oppimista ja lisää yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia koulussa

Hyvistä PISA-tuloksista huolimatta suuri osa suomalaisen perusopetuksen oppilaista ei voi hyvin koulussa eikä näe koulua merkityksellisenä.¹ Kuitenkin koulussa viihtymisellä ja opiskelun merkityksellisyydellä on keskeinen rooli sekä motivaatiolle että oppilaan hyvinvoinnille.² Lisäksi viime aikoina suomalaisessa koulutuspoliittisessa keskustelussa on oltu laajasti huolissaan suomalaisten oppilaiden PISA-tulosten heikkenemisestä. Sen sijaan keskustelua osaamisen tasosta ja oppimisen merkityksestä taito- ja taideaineissa ei käydy juuri lainkaan. Kuitenkin esimerkiksi valtaosa peruskoulujen rehtoreista näkee, että musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimisella on paljon tai erittäin paljon merkitystä oppilaiden kehitykselle ja että näistä aineista hyötyvät kaikki oppilaat.³ Peruskoulun oppilaille musiikki merkitsee paljon. Musiikinopetus edistää oppilaan hyvinvointia ja sen toiminnalliset oppimismuodot lisäävät yhteisöllisyyttä. Peruskoulun oppilaat suhtautuvat musiikinopetukseen myönteisesti. Musiikin oppitunnit

Valtaosa rehtoreista näkee, että musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimisella on paljon merkitystä oppilaiden kehitykselle.

koetaan ilmapiiriltään miellyttäväksi, ja musiikkia pidetään kiinnostavana oppiaineena. Oppilaat myös kokevat, että musiikissa on mahdollista päästä hyviin tuloksiin.⁴

Musiikinopetuksessa merkityksellistä on mm. se, että oppilaille rakentuu tapoja tunteiden ja kokemusten käsittelyyn ja valmiuksia tunteiden itsehallintaan.⁵ Yhteismusisoinnin tuottama mielihyvän kokemus on tärkeä ryhmäkoheesion muodostumisessa ja sosiaalisten siteiden lujittumisessa.⁶ Yhteismusisointi kehittää myös taidollisen ja kulttuurisen erillaisuuden hyväksymistä ja arvostamista.⁷ Musiikillinen harjaantuneisuus on liitetty aivojen toiminnan muutoksiin ja monenlaisten musiikillisten ja ei-musiikillisten taitojen tehostumiseen. Musiikin harrastamisella on raportoitu olevan vaikutuksia mm. kuulokykyjen tehostumiseen⁸, kielelliseen muistiin⁹, lukutaitoon¹⁰, matemaattisiin taitoihin¹¹, visuo-spatiaaliseen¹² prosessointiin, älykkyysteiteillä mitattuun päättelysuorittumiseen¹³ sekä sosiaaliseen toimintaan¹⁴.

Koulun yhteisöllisyyden rakentamisessa erityisen suuressa merkityksessä ovat koulun juhlat ja esitykset, joissa musiikilla on keskeinen rooli.¹⁵ On tärkeää, että koulussa on jatkossakin oppilaiden esityksille perustuvia tilaisuuksia, jotka tarjoavat osallisuuden ja onnistumisen kokemuksia, monipuolisen yhteistyön ja vastuunoton muotoja sekä tukevat oppilaiden kokonaisvaltaista kasvua.

Osaaminen musiikissa välttävää tasoa

Musiikin oppimistulosten valtakunnallisen arvioinnin¹⁶ mukaan oppilaiden osaamisessa musiikissa on peruskoulun päättövaiheessa varsin suuria eroja. Suuri osa oppilaista ei hallitse edes keskeisten tavoitealueiden sisältöjä. Keskimäärin peruskoulun päättävien musiikin osaaminen on välttävää tai kohtalaista.

Arvioinnin perusteella oppilaat lähtevät perusopetuksesta varsin erilaisin ja eritasoisin musiikkiin liittyvin tiedoin, taidoin ja asentein. Suurella osalla oppilaita on jäänyt aukkoja musiikin oleelliseen osaamiseen luultavasti jo alaluokilla, eikä yläluokilla ole enää ollut mahdollisuuksia näiden puutteiden korjaamiseen. Muihin verrattuna oppimistulokset ovat huomattavasti paremmat niillä oppilaila, jotka opiskelevat musiikkia kaikilla yläkoulun luokilla.¹⁷

Vahvempaa kompetenssia musiikinopetukseen

Arvioinnissa kävi ilmi, että yli kolmasosalla yläkoulussa musiikkia opettavista opettajista ei ole muodollista kelpoisuutta tehtävään. Luku perustuu opettajien omaan ilmoitukseen. Määrä on huolestuttava. Toisin sanoen yli kolmasosa oppilaista ei saa musiikin aineenopettajan opetusta lainkaan koko peruskoulun aikana. Rehtorin tulisikin varmistaa, että yläkoulun musiikinopetusta hoitavilla opettajilla on kelpoisuus tehtävään (musiikin aineenopettajan tutkinto tai musiikkikasvatuksen laajan sivuaineen, 60 op:n opinnot).

Peruskoulun päättövaiheessa oppilaila aukkoja musiikin oleellisessa osaamisessa.

Musiikin osaamisen perusta luodaan alakoulussa, jossa musiikinopetuksesta useimmiten vastaa luokanopettaja. Musiikkia opettavan opettajan omat musiikilliset taidot ja kokemukset ovat välttämättömiä. Koska opettajankoulutuksissa musiikinopetusta on leikattu rajusti, luokanopettajien musiikillinen osaaminen ja innostus oppiaineeseen ovat usein oman harrastuneisuuden varassa. Tutkimusten mukaan luokanopettajat eivät koe taitojensa riittävän musiikinopetukseen, he opettavat ainetta usein vastentahtoisesti, eivätkä hahmota ammatti-identiteettiään musiikinopettajina.¹⁸ Oppilaan näkökulmasta laadukkaan musiikinopetuksen saaminen on siis sattumanvaraista. Näistä syistä vuosiluokilla 3-6 musiikinopetuksesta pitäisi vastata aineenopettaja tai luokanopettaja, jolla on vähintään musiikin sivuaineen (25 op) opinnot tai vastaavat tietotaidot.

Yli kolmasosa oppilaista ei saa musiikin aineenopettajan opetusta lainkaan koko peruskoulun aikana.

Toivottavaa olisi, että musiikkiin erikoistuneet luokanopettajat yhdessä musiikin aineenopettajien kanssa voisivat muodostaa vahvan musiikin asiantuntijuiden koulukulttuurissa.

Lisää mahdollisuuksia musiikin oppimiseen

Peruskoulussa musiikkia opetetaan vähemmän kuin muita koulussa opetettavia taide- ja taitoaineita. Tämä - opettajakompetenssin lisäksi - näyttää vaikuttavan siihen, että musiikkia myös valitaan vähemmän kuin muita taide- ja taitoaineita: yhdeksännellä luokalla enää vain vajaa neljännes oppilaista opiskelee musiikkia.¹⁹ Toisaalta valinnaisainetarjonta voi rajoittaa musiikin opiskelun mahdollisuuksia. Opetushallituksen linjauksen mukaisesti koulutuksen järjestäjä päättää, miten taide- ja taitoaineisiin sidotut valinnaistunnit käytetään. Useissa kouluissa musiikkia ei tarjota lainkaan valinnaisena aineena. Musiikinopetuksen tason parantamiseksi alakoulun kuudesta taide- ja taitoaineiden valinnaistunnista musiikinopetukseen tulisikin kohdentaa esimerkiksi kolme ja yläkoulun vastaavista viidestä tunnista kaksi.

Musiikin kerhotunnit, kuten orkesteri, bändi, kuoro tai yhtyeitoiminta, ovat tärkeitä oppiaineen tavoitteiden saavuttamisessa.²⁰ Kerhotuntien tarjonta on kuitenkin kustannussyistä vähentynyt huomattavasti 1990-luvulta lähtien,

mikä osaltaan heikentää oppilaan mahdollisuuksia musiikinoppimiseen.

Yksi oppilaan mahdollisuuksia laadukkaaseen musiikinopetuksen lisäävä järjestelmä on ns. musiikki-luokkatoiminta. Painotetussa opetuksessa musiikista kiinnostuneella oppilaalla on mahdollisuus opiskella musiikkia useita tunteja viikossa osaan opettajan johdolla ja taten käyttää ja kehittää musiikillisiä vahvuuksia monipuolisesti. Yhteisöllinen musiikillinen toiminta kehittää monia taitoja, joista on hyötyä myös mm. taiteen, kulttuurin, opetuksen, kasvatuksen ja hoitoalojen ammateissa. Tästä näkökulmasta musiikkiluokkatoimintaa ei pitäisikään purkaa vaan lisätä niin, että kaikilla halukkailla olisi mahdollisuus osallistua toimintaan.

Rehtorin asenteella on osoitettu olevan keskeinen merkitys sekä opetuksen valinnaisaineita, kerhotunteja että resurssien jakautumista koskeissa päätöksissä.

Lisää resursseja musiikinopetukseen

Opetuksen taloudellisilla resursseilla on musiikinopetuksen toteuttamisessa suuri merkitys. Tutkimukset²¹ kuitenkin osoittavat, että musiikinopetuksen resursseissa, etenkin teknologian osalta, on suuria eroja koulujen välillä. Rehtorin tulisikin huolehtia siitä, että koulun resursseja suunnataan myös musiikinopetukseen niin, että opetus opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti on mahdollista.

Opettajat tarvitsevat täydennyskoulutusta

Uudet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet haastavat perusopetuksen monella tapaa. Musiikinopetuksessa haasteita ovat mm. musiikin luova tuottaminen ja musiikkiteknologian käyttö. On selvää, että tarve opettajien täydennyskoulutukselle on alati lisääntyvä. Valtakunnallisen arvioinnin mukaan musiikinopettajista vain neljännes osallistuu vuosittain alan täydennyskoulutukseen. Kuitenkin kaikki musiikinopettajat ilmoittivat halukkuudestaan osallistua ilmaiseen täydennyskoulutukseen työajallaan.²² Tästäkin mahdollisuudesta päätettäessä rehtorin rooli on keskeinen.

Musiikinopettajista vain neljännes osallistuu vuosittain alan täydennyskoulutukseen.

Viitteet

- 1 Salmela-Aro ym. 2015
- 2 Upadyaya & Salmela-Aro 2015
- 3 Laitinen, Hilmola & Juntunen 2011
- 4 Juntunen 2011
- 5 Saarikallio & Erkkilä 2007
- 6 Särkämö & Huottilanen 2012
- 7 Westerlund 2009
- 8 Putkinen ym. 2012
- 9 Ho ym. 2003
- 10 Moreno ym. 2009
- 11 Bahr & Christensen 2000
- 12 Sluming ym. 2007
- 13 Schellenberg 2006
- 14 Kirschner & Tomasello 2011
- 15 Nikkanen 2014
- 16 Laitinen, Hilmola & Juntunen 2011
- 17 Juntunen 2011
- 18 Tereska 2003, Vesioja 2006, Russell-Bowie 2009, Seddon 2008
- 19 Juntunen 2011
- 20 Juntunen 2011
- 21 Juntunen 2011, Partti 2016
- 22 Juntunen 2011

Kirjoittaja

Taideyliopiston Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen professori (vt) Marja-Leena Juntunen (FT, KL, MuM) on toiminut (musiikin)opettajien kouluttajana lähes 30 vuotta. Hän on julkaissut lukuisia musiikkikasvatuksen oppimateriaaleja sekä artikkeleita kansainvälisissä tieteellisissä lehdissä ja kokoomateoksissa. Juntunen oli vastuussa musiikin osuudesta Opetushallituksen taito- ja taideaineiden oppimistulosten arvioinnissa (2011). Hän on myös toiminut asiantuntijana perusopetuksen musiikin opetus suunnitelman perusteiden uudistamisessa.

Lähteet

- Bahr, N. & Christensen, C. A. 2000. Inter-domain transfer between mathematical skills and musicianship. *Journal of Structural Learning & Intelligent Systems* 14, 3, 187-197.
- Ho, Y. C., Cheung, M. C. & Chan, A. S. 2003. Music training improves verbal but not visual memory: cross-sectional and longitudinal explorations in children. *Neuropsychology* 17, 3, 439-450.
- Juntunen, M.-L. 2011. Musiikki. Teoksessa S. Laitinen, A. Hilmola & M.-L. Juntunen: Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. Vuosiluokalla. Koulutuksen seurantaraportit 2011:1. Helsinki: Opetushallitus, 36-95.
- Kirschner, S. & Tomasello, M. 2010. Joint music making promotes prosocial behavior in 4-year-old children. *Evolution and Human Behavior* 31, 354-364
- Laitinen, S., Hilmola, A. & Juntunen, M.-L. 2011. Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla. Koulutuksen seurantaraportit 2011:1. Helsinki: Opetushallitus.
- Moreno, S., Marques, C., Santos, A., Santos, M. & Besson, M. 2009. Musical training influences linguistic abilities in 8-year-old children: more evidence for brain plasticity. *Cerebral Cortex* 19, 3, 712-723.
- Nikkanen, H. M. 2014. Musiikkiesitykset ja juhlat koulun toimintakulttuurin rakentajina. *Studia Musica* 60. Väitöskirja. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, Helsinki.
- Partti, H. 2016. Muuttuva muusikkous koulun musiikinopetuksessa. *Finnish Journal of Music Education* 19, 1, 8-28.
- Putkinen, V., Niinikuru, R., Lipsanen, J., Tervaniemi, M. & Huotilainen, M. 2012. Fast measurement of auditory event-related potential profiles in 2-3-year-olds. *Developmental Neuropsychology* 37, 1, 51-75.
- Russell-Bowie, D. 2009. What me? Teach music to my primary class? Challenges to teaching music in primary schools in five countries. *Music Education Research* 11, 1, 23-36.
- Saarikallio, S. & Erkkilä, J. 2007. The role of music in adolescents' mood regulation. *Psychology of Music* 35, 1, 88-109.
- Salmela-Aro, K., Muotkab, J., Alho, K., Hakkarainen, K. & Lonka, K. 2015. School burnout and engagement profiles among digital natives in Finland: a person-oriented approach. *European Journal of Developmental Psychology* 20, 10, 1-15.
- Schellenberg, E. G. 2006. Long-term positive associations between music lessons and IQ. *Journal of Educational Psychology* 98, 2, 457-468.
- Seddon, F. & Biasutti, M. 2008. Non-music specialist trainee primary school teachers' confidence in teaching music in the classroom. *Music Education Research* 10, 3, 403-421.
- Sluming, V., Brooks, J., Howard, M., Downes, J. J. & Roberts, N. 2007. Broca's area supports enhanced visuospatial cognition in orchestral musicians. *The Journal of Neuroscience* 27, 14, 3799-3806.
- Särkämö, T. & Huotilainen, M. 2012. Musiikkia aivoille läpi elämän. *Suomen lääkäri-lehti* 67, 17, 1334-39.
- Tereska, T. 2003. Peruskoulun luokanopettajiksi opiskelevien musiikillinen minäkäsitys ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 243. Helsinki.
- Upadyaya, K. & Salmela-Aro, K. 2015. Development of school engagement in association with academic success and well-being in varying social contexts. A review of empirical research. *European Psychologist*, 18, 2, 136-147
- Vesioja, T. 2006. Luokanopettaja musiikkikasvattajana. Väitöskirja. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 113, Joensuu.
- Westerlund, H. 2009. Pluribus novum et veterum - näkökulmia monikulttuuriseen musiikkikasvatukseen. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) 2009. Musiikkikasvatus: näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. *FISME ry*, 313-324.

ArtsEqual policy briefit esittelevät päättäjille viimeisintä tutkimusta ja tutkimusperustaista keskustelua ArtsEqual-hankkeesta. Taideyliopiston koordinoima ArtsEqual-hanke tutkii yhteistyössä yli 50 vuorovaikutuskumppanin kanssa, kuinka taide julkisena palveluna voisi lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa ja hyvinvointia 2020-luvun Suomessa.

ARTSEQUAL

www.artsequal.fi

Taide julkisena palveluna: strategisesti kohti tasa-arvoa
Arts as Public Service: Strategic Steps towards Equality

Taideyliopiston koordinoima, monitieteinen tutkimushanke 2015-2020

Hankkeen johtaja: professori Heidi Westerlund, Taideyliopiston Sibelius-Akatemia

Konsortiopartnerit

Rahoittaja

